

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia profundissimi Doctoris de Auxilio gratiæ medicinalis Christi Salvatoris, & de prædestinatione hominum & Angelorum proponitur, ac dilucidè ostenditur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

5. Divisiones libertatis, in libertatem à neceßitate, à peccato, à miseria. Item in libertatem à peccato, & à iustitia. Quomodo se habeant ad veram arbitrij libertatem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13704

amplectendum incitat, quod in se spectatum voluntas odit, ut cum proicit merces timore naufragij, vel servit Deo timore supplicij. Hoc secundum genus, quamvis Aristotele auctore, absolute voluntarium sit & liberum, quia tamen multo magis ab invitis seu nolentibus fit, quam istud primum quod jam diximus, multo minus etiam liberum est, quam cum simpliciter medium ad adipiscendum bonum eligitur. Qua de causa Augustinus dicere solet, quod ex timore fit, non fieri liberam voluntate, qualem videlicet respectu finis per se dilecti explicuimus. Sed de hac re inferius plura dicturi sumus. Vtriusque autem rei eadem ratio est. Nam sive timore mali, sive amore alterius boni aliquid assumitur à voluntate, non illud per se, sed aliud quippe diligitur, delectatur & placet: & idcirco Augustini sensu & phrasi, non libera, hoc est, non plene libera voluntate fertur in medium, quia non plena voluntate. Quidquid enim invitè facimus, nec nisi alterius amore vel ti-

more nos compellente facimus, hoc non liberè facimus, hoc est, ut Augustinus loquitur, non plenè & liberè voluntate. Quæ sanè omnia non ex alio principio fluunt, nisi quia, ut toto hoc tractatu demonstravimus, hoc est Augustino liberum, quod voluntarium, quod non necessitate coactionis extortum, quæ si fuerit absoluta, absolute destruit libertatem, sicut & voluntatem; sin tantum secundum quid atque moralis, secundum quid etiam & moralem destruit libertatem, quæ non liberè, sed invitè, coacti, nolentesque facere dicimur quod non per se diligitur, sed alterius rei necessitate nos compellente facimus. Quicumque aham libertatem arbitrij (qualis præsertim post Magistrum Sententiarum tempora sub nomine libertatis defendi cœpit) in Augustini scriptis quærit, oleum & operam perdet, nec exitum ex labyrintho inextricabili plurimarum difficultatum inveniet. Et hæc sufficiant de natura libertatis generatim; nunc ad ejus divisiones intelligendas aliquid dicamus.

CAPVT QVINTVM.

Divisiones libertatis, in libertatem à necessitate, à peccato, à miseria. Item in libertatem à peccato, & à justitia. Quomodo se habeant ad veram arbitrij libertatem.

CELEBRIS divisio libertatis est non solum apud Scholasticos veteres, sed & apud Magistrum Sententiarum quem secuti sunt, itemque Bernardum & Hugonem de Sancto Victore, in libertatem à necessitate, à peccato, & à miseria. Prima vocatur libertas naturæ, quia naturam in omni statu comitatur, altera gratiæ, tertia gloriæ. De duabus primis Augustino crebra mentio est, de tertia non item, ut quæ ad arbitrij libertatem parum faciat, nisi quatenus ad libertatem à peccato aliquo modo reducitur, & in eam redundat. Augustinus igitur Scripturarum sanctarum doctrina & phrasibus delictatus, bimembrem fere arbitrij libertatem facit. Dividit enim eam in libertatem à peccato, & libertatem à justitia. Libertas enim à necessitate seu coactione, seu natura quæ idem sunt, non est membrum à duabus illis libertatibus diversum, ut à plerisque existimatum video, sed aliquid ad utramque commune, & ab utraque inseparabile, sicut genus à speciebus suis. Nihil enim omnino vel à peccato, vel à justitia liberum esse potest, nisi simul naturali illà arbitrij libertate, à coactionis necessitate sit liberum. Neque quicquam vice versò, à necessitate liberum est, quin in alterutrum istorum membrorum incidat. Ex quo fit ut in ista duo jam dicta membra sit divisio illius veræ & naturalis libertatis à necessitate coactionis, quam hætenus tractavimus, & præcipuè circa finem versari diximus. De duobus illis membris, prætermisâ libertate à miseria, necessario nobis disserendum est, tum quod in Augustini lucu-

brationibus sint celeberrima, tum vero in primis quod Scholastici, cum libertatem à peccato, de qua præcipue quæstio est, nominari vel ex Augustino allegari audiunt, nescio quam mysticam libertatem, & quæ nihil ad veram & naturalem arbitrij libertatem faciat, concipere solent; ut eam propterea in scriptis suis vix dignentur attingere, & si quid pro libero arbitrio de illa libertate ex Augustino proferatur, solemnibus responsio sit, eum loqui de libertate à peccato; quasi hoc ipso per se notum sit, nihil hoc spectare ad veram arbitrij libertatem. Quæ in re vel ipsos, vel Augustinum falli necesse est: cum in omnibus voluminibus ejus, quæ contra invidiosissimas Pelagianorum querimonias, de destructa per doctrinam ejus arbitrij libertate, exaravit, nulla penè unquam, vel nunquam alterius libertatis, quam à justitia & à peccato mentio reperitur. Hæc enim divisio ex sacris litteris Augustinus. Nam apud Ioannem Evangelistam Christus dicit: *Omnes qui faci peccatum servi sunt peccati &c. Si ergo vos filii liberaveritis, vere liberi eritis.* Et in Epistola ad Romanos Paulus: *Cum enim servi essetis peccati, liberi fuisistis iustitia. Nunc vero liberati à peccato servi autem facti Deo habetis fructum vestrum in sanctificationem.* In quem locum Augustinus: *Ecce ostenditur etiam peccato minime potuisse nisi alià libertate servire, libertate scilicet à justitia.* Nam de libertate à peccato, utroque in loco perspicua mentio est, dum Paulus eos à peccato liberatos, & Christus vere liberos futuros esse promittit. Hinc divisionis istius amplitudinem atque sufficientiam

cientiam tradens: *Semper est autem in nobis voluntas libera, sed non semper est bona. Aut enim a iustitia libera est, quando servit peccato, & tunc est mala aut a peccato libera est, quando servit iustitia, & tunc est bona.* Vbi aperte docet inter libertatem à peccato & à iustitia, nullam omnino liberam voluntatem esse mediam, & proinde plenam esse & adæquatam liberæ voluntatis divisionem. Quod non solum de potentia voluntatis Augustinus verum esse sentit, quasi illa semper alterutri sive peccato, sive iustitiæ subiecta sit, sed maxime de voluntate ut significat motum voluntatis, de qua ibi sola questio est. Nam illa nunc semper in omni humano motu suo, vel peccato male agendo servit, vel benefaciendo, iustitiæ. Nullam quippe indifferentem æquam in individuo dari (quod & præcipui Scholasticorum docent) tanquam rem exploratam in illa divisione supponit.

Vi igitur divisionis illius natura percipiatur, memoria repetendum est id quod tam prolixè ex Augustino, Bernardo, ceterisque tum Patribus tum Scholasticis asserimus, libertatem arbitrii generalem & naturalem non esse aliam nisi à necessitate, quam eos solam coactionem intellexisse demonstravimus. Ex quo fit ut apud eos liber actus sit idem, qui non coactus, qui non fit nobis volentibus seu iniuriis, & qui hoc ipso est in nostra potestate. Hoc autem non est aliud, quam actus voluntarius seu spontaneus, prout voluntas voluntarium & spontaneum; juxta Damasceni doctrinam supra traditam, motum rationalem cum rationis advertentia & circumstantiarum cognitione designat, nec oriri potest in homine renitente voluntate. Solum hæc est differentia, quod non coactus, & non extra potestatem nostram, designent motum illum privative, prout non fit ab extrinseco; voluntarium, spontaneum; & in nostra potestate, significant eum positive prout fit ab intrinseco. Carere enim causa extranea cogente, non est satis ut actus voluntatis fieri intelligatur, nisi etiam suam causam internam habeat à qua fiat: quod magis nomine spontaneæ & in potestate positæ, quam non coactæ voluntatis exprimitur. Liberi autem utramque indicat, ut videlicet & privative non cogatur quasi fit extra arbitrii potestatem, & positive sponte fluat, & fit in arbitrii potestate. Actus porro liber quatenus positive spontaneus, & in potestate positus voluntatis inclinatione fluit, quamvis semper sine ulla coactionis necessitate fiat, impediri tamen & prooveri potest, prout animi promptas & repugnantia respectu actus, seu id quod voluntatem ad velle vel nolle provocat & avocet, itemque potentem & infirmam facit, crescit atque decrescit. Hoc est autem, ut supra juxta constantem Augustini mentem declaravimus, delectabilis quædam arrisio seu complacentia objecti, quæ motus omnes voluntatis antegreditur & viam parat, sine qua omnino velle non potest, quantumvis sive velit sive nolit, sive velle possit sive velle non

possit, semper in ea generalis & naturalis illa ratio libertatis, quam explicuimus, integra sit, nullaque in alterutram partem necessitate cogatur: prout hoc accuratè in suo libro de gratia & libero arbitrio sanctus Bernardus tradit. Hoc igitur quod potentiam voluntatis ad volendum allicit, & quo magis accenditur implicaturque voluntati, eo ardentius constantiusque allicit, duplicis duntaxat rationis est, respectu boni scilicet vel mali. Bonum enim & malum in moribus, ad quos ex veritate & honestate formandos, ut tandem ultimo & vero suo fruatur bono, voluntas naturaliter condita est, adæquatè totum objectum voluntatis exhauriunt, ut propterea necesse sit, voluntatem rationalem alterutro delectari, vel bono vel malo. Bonum illud est iustitia, malum peccatum, prout affectiones ipsas voluntatis denotant, vel si objecta malum bonum est iustitia sempiterna, hoc est, Deus, malum creatura, quatenus illa recta, hæc perversa voluntate diliguntur. Cum ergo voluntas iustitiæ delectatur, oritur libertas à peccato: cum creaturis, à iustitia. Impossibile enim est ut voluntas iustitiam diligit, nisi à delectatione iustitiæ, sursum animum retroquente, se liberet. Ad hoc enim mens ipsa sufficit sibi, nec est opus auxilio Dei: Liberi à iustitia non sunt, inquit Augustinus, nisi arbitrio voluntatis: liberi autem à peccato non sunt nisi gratia Salvatoris. Et rursum: Liberos dixit (Apostolus ad Romanos sexto) iustitia, non liberatos. A peccato autem non liberos, ne sibi hoc tribuerent, sed vigilantissime maluit dicere non liberatos, referens hoc ad illam Domini sententiam: Si vos filius liberaverit tunc vere liberi eritis.

Quia vero creatura rationalis non ita condita est, ut seipsa felix seu beata esse queat, hinc sive veram beatitudinem suam ex Deo quaerat, sive falsam & verisimilem ex creatura, semper per amorem alicui servit, illi scilicet ex quo beata esse cupit. Quidquid enim ut beatitudinis causa diligitur, illi non potest animus non servire, juxta illud Augustini: *His rebus quibus quisque carius vult esse, serviat necesse est, veli nolit.* Nam quocumque duxerint sequuntur, & quisquam ea visus fuerit, aut ferre posse metuitur. Duplex igitur libertas ista duplicem oppositam servitutem secum trahit, sine qua esse non potest. Qui enim à iustitia liber est, sibi ipsi servit, & omnibus temporalibus quibus diligendo subiectus est: Cum enim omnia temporalia transientia mundus iste concludat, omnibus mundi partibus serviant, qui propterea putant nihil celestium esse, ne serviant. Vicia enim sua sibi dominari patiuntur, vel libidine vel superbia vel curiositate damnati. Qui vero à peccato liber est, hoc ipso servit vero Domino suo iustitiæ sempiternæ. Utramque illam libertatem sæpè Augustinus cum opposita sibi servitute conjungit. Nam illum Apostoli locum ponderans, cum essetis servi peccati, liberi fuistis iustitiæ,

Damasc. lib.
2. orthod. p. 1.
c. 22. & 24.

Lib. 1. ad
Bonif. c. 1.

Ibid.

Lib. de vice
Relig. c. 38.

Ibid.

Lib. 1. ad Rom. 2. Enchirid. 1. 500. 10. p. 67.

Cent. Collat. 107.

Enchirid. 108.

Lib. 1. 1000. 10. p. 124.

Lib. 1. ad Rom. 2. 2.

justitiæ, sic loquitur: *Ecce ostenditur etiam peccato minime potuisse nisi alia libertate servare. Et in Enchiridio ad Laurentium: Ad iustitiam faciendum liber non erit, nisi à peccato liberatus, nisi iustitia cooperit esse servus. Et in illa verba captivasti captivitatem, sicut ipse legit: Captivasti ergo quia capti, & capti quia subingati, sub leve illud iugum misisti, liberati à peccato cuius servi erant, ut iustitia servi facti cuius liberi erant. Et optime sanctus Prosper cum citasset Scripturæ locum: Qui facit peccatum servus est peccati. Et: A quo quis superatus est, & servus additus est, Augustini, Apostoli, & Christi doctrinam explicans: Nemo, inquit, servit nisi cum aliqua libertate, & nemo liber est nisi cum aliqua servitute dicente Apostolo: Cum enim servi essetis peccati, liberi facti iustitiæ. Nunc autem liberati à peccato, servi autem facti Deo &c. Qui itaque servit diabolo, liber est à Deo. Qui autem liberatus servit Deo liber est à diabolo.*

Quapropter quia semper libertas à peccato cum servitute iustitiæ juncta est, & vice versa libertas à iustitiâ cum servitute peccati, hinc fit quod istud liberum hoc est, voluntarium seu liberæ voluntatis actus, ad duplicem quasi terminum quasi comparari possit, à quo & ad quem. Terminus à quo liber dicitur, est ille, à quo tanquam impediente & retrahente ne in actum exire possit, liber & immunitis voluntas nominatur, sive sit peccatum, in vera libertate, sive iustitiâ, in defectiva & falsa. Terminus ad quem est ille cui libertas operatur, seu propter quem operandum voluntas liberatur, sive peccatum in falsa libertate, sive iustitiâ in vera. Idcirco enim liberatur à peccato ut iustitiæ serviat, seu ut actiones iustitiæ possit operari; & è contrario idcirco à iustitiâ se voluntas liberam facit, ut peccato serviat. Terminus enim ad quem, est ille cui duplici illa quam proutimus, servitute servimus. Quæ de re nonnulla in præcedentibus diximus, & in Augustino testimonia passim obvia sunt, ut cum dicit in Enchiridio: *Ad peccandum liber est, qui peccati servus est. Unde ad iustitiam faciendum liber non erit, nisi à peccato liberatus, esse iustitiæ cooperit servus. Et mox: Sed ista libertas ad benefaciendum, unde erit homini additæ & ventilatæ. Et iterum: Quomodo quisquam de libero arbitrio in bono gloriatur opere, qui nondum liber est (scilicet à peccato) ad operandum bene. Et ad- versus Iulianum: Liberos dicimus ad faciendam opera pietatis eos quibus dicit Apostolus: nunc autem liberati à peccato servi facti Deo &c. Cujusmodi locutiones plures videre licet in Epistola ad Vitalem. Quod autem hic vocat liberum ad bonum & malum, hoc alibi vocat liberum in bono & malo, quia videlicet operatio voluntatis utrovis modo libera, versatur in operibus bonis aut malis: *Nec liberum in bono, op-**

A re scilicet, erit quod liberator non liberaverit: sed in malo liberum habet arbitrium. Et iterum ibidem: *Sed hæc voluntas quæ libera est in malis, quia delectatur malis, ideo libera in bonis non est, quia liberata non est.*

Cum igitur iustitiæ vel peccati delectatio sit illud vinculum quo liberum arbitrium in iustitiâ vel peccato ita firmiter ligatur & retinetur, ut quamdiu illo stabiliter possidetur & confringitur, actus oppositus sit extra ejus potestatem, ita videlicet ut arbitrium non liberatum eum velle non possit, nemini mirum videri debet, quod Augustinus cum Pelagianis de arbitrij libertate disputans, semper de libertate à peccato mentionem facit. Peccatum enim est illud ipsum quod ponit actum voluntatis bonum extra arbitrij potestatem; & è contrario gratia est id quod ponit illum in potestate, quia voluntatem velle facit, sine qua bene velle nullo pacto potest. Hoc est enim liberum quod est in arbitrij potestate, seu quod fit cum vult: ut proinde illa Augustini disputatio, veram, genuinam, propriissimè dictam arbitrij libertatem accuratè & profundè tangat & explicet, non solum quatenus vera, genuina, & propriè dicta libertas illa dicitur, ad quam in Dei amore & fruitione possidendam conditus est, sed etiam quatenus vera & genuina, & propriissimè dicta libertas arbitrij vocatur, illa naturalis quæ coactionis immunitatem, & electionis liberæ facultatem sonat. Hoc enim ipso, ut jam diximus, quo gratia facit arbitrium velle & operari bonum, sine qua velle non potest, etiam ponit actum in ejus potestate, & citra coactionis necessitatem ex ea sponte fluere: quæ apud Augustinum veræ & genuinæ & naturalis istius libertatis notio est. Quod eodem modo cum proportionem in libertate peccandi locum habet. Nam in peccando, non minus quàm in benefaciendo, ex Augustini mente, naturalis illius libertatis ratio apparet, cum actus peccati ponitur in arbitrij potestate, quæ creatura rationalis in statu perfectæ beatitudinis caret. Sed ideo recentiores mirantur, cur semper Augustinus de libertate à peccato, & servitute iustitiæ cum Pelagianis veram libertatem oppugnantibus disserat, & nescio quid mysticum, eorum judicio, in libero arbitrio querat, cum de libertate arbitrij naturali fatagendum esse videatur, quia quid sit liberum arbitrium Augustino, non satis penetrant, nec unquam, autim dicere, penetrabant aut intelligunt, quantum vis sese frugaverint, quamdiu non aliam in Augustino libertatem, quam illam philosophicam indifferentiam quæendam esse censuerint.

Li 4 CAPVT